

INTRODUCCIÓ

Quan l'any 1973 aparegué publicat el conjunt dels apunts i fitxes personals que el meu pare havia recollit durant força temps abans de la guerra civil, sota el títol d'*Història del monestir de Sant Sadurní de Tavèrnoles*, la meva satisfacció, tant personal com familiar, era plena. Per a mi, particularment, aquell fet havia representat l'execució d'un repte: fer sortir un relat històric del monestir en paral·lel amb l'acabament de la primera part de les obres de restauració de l'església de Sant Sadurní de Tavèrnoles, ja que tothom pensava que se seguiria fins a fer-ne la reconstrucció total... cosa que no succeí.

D'una banda, em produïa la complaença d'haver convençut en Josep Nogués i Estany, el meu pare, de la conveniència de la publicació d'un treball del qual, des de ben petit, sempre me'n parlava i també de les dificultats en la recerca de dades. De l'altra, el fet de la publicació —que fou ben rebuda per la gent d'Anserall i rodalia— fou com la sublimació de l'especial sentiment d'afecció envers Sant Sadurní de Tavèrnoles i Anserall que els de casa nostra, els Trinxeria, sempre hem professat.

Passen els anys, i nous estudiosos de la història del nostre país s'afegeixen a la llarga llista d'aquells que van parlar sobre Tavèrnoles en temps pretèrits. Entre ells, destacarem la doctora Josefina Soler Garcia, per la seva tesi doctoral sobre Tavèrnoles, i tot l'entorn de la Societat Cultural Urgel·litana (*Urgellia*) i del grup coordinat pel monjo benedictí Cebrià Baraut i Obiols, el qual juntament amb el cercle científic dels seus companys, han desenvolupat una tasca d'investigació i divulgació històrica efectiva i silenciosa per la qual el bisbat d'Urgell en particular i Catalunya en general els haurà d'estar perpètuament agraïts.

L'obra que es presenta ara és conseqüència i derivació d'anteriors treballs meus referits a estudis d'història local. En aquest cas, però, pre-

tenc presentar un recull acurat i unificat dels diferents estudis dispersos sobre Sant Sadurní de Tavèrnoles i el seu entorn, juntament amb algunes qüestions noves, inèdites i contrastades, que s'afegeixen al relat i que procedeixen de la mateixa gent d'Anserall. També s'ha de dir que la tasca de fra Cebrià ha estat força aprofitada en el desenvolupament d'aquesta història, com es pot veure en la bibliografia.

Tota història sobre Sant Sadurní topa amb la dificultat de la dispersió documental, de la carència de tot un seguit de llibres o manuscrits originats pel cenobi que, juntament amb els relativament pocs que ens han pervingut, ens permetés desenvolupar una història del monestir sense salts en el temps, així com conèixer tots els abats i les seves tendències i orientacions en la gestió dels diferents camps: religió, economia i política. De vegades, però, la narració es pot explicar de manera seguida encara que la major part de les vegades la història s'explica a manera d'un diari dels fets tot aprofitant els registres dels diferents documents.

El títol d'aquest treball vol ser una mica inexacte, ja que abasta un període superior a la mateixa època benedictina de Tavèrnoles; en realitat, pretenc que sigui una mena d'homenatge o reconeixement envers tots aquells, monjos benets o no, que dedicaren honradament llurs temps a la vida conventual, a la pregària i al servei dels altres en honor de les seves creences i de Sant Sadurní de Tavèrnoles.

S'inclouen algunes qüestions des del tancament del monestir fins als nostres dies, així com una molt petita ressenya sobre Anserall, acompanyada del capítol de *toponímia* referit als noms de pobles de la zona i, també, de noms de cases i persones; tot això sense incloure les dades del Cadastre de Patiño (segle XVIII) i que es deixa per a un possible estudi sobre el poble d'Anserall i el seu entorn.

Un altre dels capítols és dedicat al *vocabulari antic*, amb l'objecte de fer més aclaridor i satisfactori el seguiment de la nostra història.

Em complauria molt que aquest treball ajudés a valorar més el nostre patrimoni cultural i monumental, en aquest cas el de Sant Sadurní de Tavèrnoles, i, alhora, a crear un desig de recuperar tot allò que s'ha deixat perdre des d'un punt de vista de la cultura del lloc i que servís per a revifar-lo; naturalment, amb l'acció concertada de la societat civil i el suport de les autoritats corresponents.

L'AUTOR

FONTS ARXIVÍSTIQUES

ACT	Arxiu i diplomatarí de Can Trinxeria, d'Anserall
AHL	Arxiu Històric de Lleida
AHN	Arxiu Històric Nogués
AHCB	Arxiu Municipal Històric de Barcelona
AMSdU	Arxiu Municipal de la Seu d'Urgell
BNC	Biblioteca Nacional de Catalunya
MDCS	Museu Diocesà i Comarcal de Solsona
MNAC	Museu Nacional d'Art de Catalunya
MPM	Museu Maricel – Sitges

HISTÒRIA GENERAL

PRELIMINARS

Se sap que va existir un nucli habitat dalt del turó proper a la confluència del riu Valira amb el Segre, de procedència prehistòrica, anomenat *Arse-durgui* i que aquest fou l'assentament originari de la *civitas Orgello* romana, anomenada Ciutat per la gent del país, encara que el seu nom oficial sigui el de Castellciutat. Aquesta població fou la capital del comtat d'Urgell i la seu originària del bisbat —sant Just en va ser el primer bisbe conegut (527-546)— i on s'erigí la primera catedral. Per aquesta raó, ha d'haver estat el centre que irradià una influència religiosa a tots els petits nuclis de la zona.

Pel que fa a Tavèrnoles, no hi ha res que ens faci pensar que els romans deixessin altres restes de la seva cultura en aquests indrets, a part del nom del patró del lloc: Sadurní, encara que sigui un nom d'origen carolingi.

Com a topònim, l'antropònim Sadurní és molt comú a les terres de Catalunya. Hi ha qui diu¹ que l'any 83, aquest deixeble dels apòstols predicà la fe cristiana a la Ribagorça i a la Conca de Tremp; amb tot, algunes fonts situen el seu martiri pels voltants de l'any 257 a Tolosa, Gàl·lia. Lògicament, no hi ha pas cap document feient de la vinguda del sant evangelitzador ni de la seva presència... Sens dubte, la devoció a aquest sant fou introduïda en aquelles terres pels monjos del monestir d'Anserall, tant als orígens com a les grans èpoques de la seva expansió religiosa i de domini econòmic i social.

1. M. LLEDÓS, *Història de la antiga villa, hoy ciudad, de Tremp*.

SADURNÍ VERSUS SERNI

Sembla que l'antropònim és el resultat de la cristianització i reconversió d'antics llocs dedicats al culte del déu pagà Saturn-Cronos, cosa que era força habitual en aquest i en altres indrets.

Podem dir, però, que el patronímic actual deriva també d'antics mots de procedència occitana com *Serenin*, *Sernin*, *Cernin* ja que, segons la llegenda, al segle VI, el duc Leunebald de Tolosa de Llenguadoc féu edificar damunt la seva tomba una església dedicada a Saint-Sernin-du-Tour (paraula occitana que vol dir 'toro', atès que fou martiritzat tot fent servir un animal d'aquesta espècie). La llegenda diu també que sant Fermí d'Amiens, patró de Pamplona/Iruña, la capital de Navarra, fou batejat per ell en un indret de dita ciutat conegut encara com "el pocico de San Cernin". Aquest apel·latiu respon a un antic nucli de la ciutat de Pamplona dit el Burgo de San Serenin o Burgo de San Cernin on es troba l'església pamplonesa de San Saturnino, dita també de San Cernin. Finalment, l'antropònim aranès és Sernin. Ens queda, doncs, ben clara l'actual equivalència Sant Sadurní = Sant Serni. Hi ha, però, qui manté que se'n deriva també el mot *Zadornil* força usat en diferents patronímics de valls frontereres de Burgos i Àlaba.

ALTA EDAT MITJANA

Es manté que la fe catòlica arribà a aquestes contrades a través de sant Eudald, que predicà en contra de l'arrianisme i fundà algunes esglésies i monestirs, un dels quals podria ben bé ser el de Sant Serni de Tavèrnoles, on es diu que hi aportà unes relíquies de sant Sadurní. Sant Eudald fou martiritzat pels arrians a Aix-les-Termes.

Els anys 712-719 s'esdevingué l'ocupació sarraïna dels Països Catalans per dessota de les comarques de l'Alta Ribagorça, el Pallars Sobirà, l'Alt Urgell, la Cerdanya i algunes zones del Pallars Jussà. Cal suposar que la població d'aquestes contrades pirinenques i prepirinenques fou sotmesa sense lluita i per capitulació, amb plena llibertat d'obrar i conservar els seus propis costums i autoritats civils i eclesiaístiques, amb el manteniment de la pau interior i sense que els invasors realitzessin una ocupació efectiva en aquest costat dels Pirineus atès que era d'accés ben difícil. El mateix segle VIII, aprofitant les lluites interiors del món islàmic, els pobladors s'acolliren a la protecció del comte de Tolosa, sant Guillem, figura de prestigi.²

2. *Geografia de Catalunya*, vols. I i II, Ed. Aedos, 1958.

Podem dir, per tant, que el domini musulmà només degué consistir, en la pràctica, en el pagament de l'impost de capitació i en possibles càrregues territorials, sota el comandament probable de caps indígenes, sovint successors directes de les autoritats locals visigòtiques al moment de la invasió. Això justifica, en carta manera, que els historiadors hagin parlat d'una zona lliure pirinenca. Endemés, tant la Cerdanya com l'Alt Urgell van haver de sofrir diverses vegades el pas devastador de les hosts sarraïnes que anaven cap a la Gàl·lia.³

Aquesta zona també tingué protagonisme en la formació de la Marca i, conseqüentment, sofrí les turbulències d'aquelles èpoques.⁴ Són mostres ben clares que era una zona fronterera els pobles aturonats, l'abundància de castells com ara a Calbinyà, Morters, Castellciutat i altres llocs del terme de les Valls de Valira així com l'abandó en què van caure els monestirs visigòtics i les reconstruccions subsegüents.

L'islam conquerí i guanyà els dominis visigots gairebé sense cap oposició; s'afermà amb l'ajuda de la pròpia classe alta, moguda pels odis i les rivalitats entre gots i francs. Ramon d'Abadal⁵ insisteix molt sobre el fet religiós: "cal que esborrem la idea simplista que la història ens donava de la invasió musulmana; la idea que els àrabs entraren a Espanya animats d'un esperit de proselitisme religiós ha d'ésser bàsicament rebutjada", i fa esment no solament de la tolerància dels vencedors envers els cristians, sinó llur indiferència en la qüestió religiosa. També remarca que, mentre que el bisbe de Toledo, Seindered, era partidari de Roderic, l'arquebisbe de Sevilla, Oppas, era partidari de Witiza, el qual ajudava l'invasor Tariq. Aporta el testimoni del pare Flórez, el qual ha demostrat (a *España Sagrada*) que l'organització eclesiàstica visigòtica subsistí en general al territori dominat pels musulmans; si hi hagué excepcions locals, foren causades en circumstàncies especials, tant al moment de l'ocupació com més tard, a les zones de les fronteres.

És realment indubtable la indiferència dels musulmans, als primers temps, davant la religió d'un territori conquerit tan extens, ja que era preferible disposar d'un enemic religiós que fos, alhora, un bon col·laborador polític...

3. F. SOLDEVILA, *Història de Catalunya*.

4. *Geografia de Catalunya*, vols. I i II, Ed. Aedos, 1958

5. R. d'ABADAL, *Història de Catalunya*, capítol VII.

Certament, “l’escombrada de la invasió sarraïna originà un fort desgavell i portà arreu un trontoll que s’endugué aigua avall moltes penyores de continuïtat”.⁶ Sens dubte, l’activitat militar derivada de la invasió ocasionà destruccions de monuments visigòtics. Hem de pensar, però, que l’activitat religiosa arrelada secularment al nostre poble no podia oblidar-se de sobte; un cop superades les destruccions musulmanes, s’inicià la reconstrucció de parròquies, l’erecció de centres religiosos nous i la reutilització d’antics indrets idolàtrics i pagans situats damunt les muntanyes des de temps immemorials. Foren moltes les esglésies que restaren dempeus, sobretot si estaven situades enfora dels camins de les incursions. Substancialment, la diòcesi d’Urgell romangué inalterable i mai no va arribar a ser desarticulada, de manera que pogué reprendre la seva continuïtat quan la regió es lliurà als francs entorn del 785.

EL NAIXEMENT D’UN MONESTIR

Es creu que el topònim Tavèrnoles deriva del mot llatí *tabernulae* o *tabernula* (‘tenda’, ‘tendal’ o ‘botigueta’) per l’existència en aquest lloc de més d’una taverna; és a dir, un lloc on s’oferia alguna mena d’hostalatge, servei de postes en substitució de cavalleries i altres serveis on, probablement, hi trobaríem també l’obrador d’un ferrer (com encara es coneix amb aquest nom la casa del davant del monestir). Es tractava, doncs, d’un lloc estratègic situat al camí ral (l’antiga *Via Romana*) que comunicava les valls d’Andorra amb la plana de la Seu d’Urgell i des d’aquest lloc com a cruïlla de camins cap a la Cerdanya i el Baix Urgell. L’existència d’aquest lloc de serveis, com el definiríem actualment, es complementava amb un lloc de culte cristià possiblement ubicat en un molt antic temple pagà reaprofitat des de feia molt de temps. També era un nucli principal d’hostalatge dels pelegrins que anaven i venien pel camí andorrà de Sant Jaume de Galícia. De tota manera, sobre el mot *Tavèrnoles*, haurem de tenir present que es tracta d’hipòtesis no constatables ja que la primera vegada que apareix documentat aquest nom de manera completa (Sant Sadurní de Tavèrnoles) i continuadament és vers el 1259, tot i que el lloc de Tavèrnoles ja se cita el 6 de juny del 970 per primer cop (doc. VII) i d’aital manera a l’acta de consagració de l’any 1040.

6. E. JUNYENT, *L’arquitectura religiosa en la Catalunya carolíngia*.

L'establiment del monestir dedicat a Sant Sadurní de Tavèrnoles és de data incerta. Com ha estat dit, alguns l'atribueixen a sant Eudald, sense proves, però. De segur ja existia a la segona meitat del segle VIII i es tractava d'un monestir episcopal, és a dir, creat per l'ordinari diocesà, i molts cops el bisbe en detenia l'abadiat.

Les comunitats dels monestirs de l'Església visigoda es regien pel *pactum*, que era un acord o conveni entre la comunitat monàstica i el nou abat escollit; aquest càrrec era vitalici i, per tant, no es podia modificar el *pactum* o la regla monàstica establerta fins a la mort de l'abat que el subscriu.

D'altra banda, hem de dir que existeix una certa dificultat a l'hora d'estudiar la documentació ja que moltes escriptures originals s'han perdut i les diverses còpies que se n'ha conservat no sempre són fiables. Alguns dels documents reputats com a falsos dins d'aquesta història ho són només en aparença ja que foren redactats en una època posterior per a donar formalitat legal a situacions que ja ho eren de fet. N'hi ha de la segona meitat del segle XI, fets per una mateixa mà, segons dedueix Abadal. De tota manera, creiem que els fets que expliquen són certs i aprofitables per a aquesta història atès que, entre altres coses, la llista autèntica o el llibre dels abats del monestir de Sant Serni no ha arribat als nostres dies. Diguem també que alguns historiadors remarquen el fet de la falsedat, mentre que altres prefereixen passar de puntetes per les raons esmentades més amunt i perquè la falsedat rau, moltes vegades, en la còpia que ens ha arribat i no pas en l'original perdut que, evidentment, no es pot analitzar.

Per exemple, el doc. I, que reproduïm aquí, no va ser l'únic document fabricat a mida pels experts del monestir; n'hi ha més, com veurem més endavant. Podríem dir, com ho fa l'historiador alemany Paul Kehr, que "els monjos de Tavèrnoles tenen sobre llur consciència moltes falsificacions desvergonyides i amb les quals volien provar el que es diu al text". Però, com hem dit, no hauríem de furgar massa en aquests criteris.

L'ABADIAT DE FELIU

Feliu fou un monjo format al monestir; home de grans dots personals, de bona oratòria i teòleg eminent, va ser nomenat abat del monestir sota el *pactum* visigòtic que s'establí en aquell moment. Situem aquest fet al començament de l'any 776, encara que només sigui per donar-li el temps suficient per a estendre la seva fama i autoritat d'aital manera

que acabés essent nomenat bisbe d'Urgell el 781. Hem de recordar que el *pactum* visigot regeix i, per tant, Feliu és bisbe d'Urgell sense deixar de ser abat del monestir visigòtic episcopal de Tavèrnoles, per la qual cosa aconsegueix retenir a les seves mans els dos grans focus de domini religiós de la zona: el bisbat i el monestir, aleshores més conegut i important.

L'especial personalitat del nostre abat i bisbe marcà i influencià el desenvolupament posterior del monestir, tant positivament com negativament.

En aquells anys existí un intent d'abandó de les tuteles franques sobre les esglésies godes: l'actuació del bisbe urgellenc Feliu, propagador de l'heretgia felicianiana, acceptada a totes les contrades pirinenques, que propugnava que Crist era només fill adoptiu de Déu, potencià l'adopcionisme, una temptativa d'establir una Església nacional pròpia. L'heretgia s'estengué i es convertí en un autèntic cisma. Un autor ens explica que el bisbe Feliu intentava unir les dues religions o les dues cultures, ja que si Crist era fill adoptiu de Déu ens podríem entendre millor amb els àrabs. Això no fou permès per Carlemany que, ajudat pel seu sicari Alcuí, pel papa Lleó III i altres, s'enfrontaren a Feliu i a Elipand, primat de Toledo, cosa que ocasionà un afermament de l'imperialisme franc.⁷

Per què Feliu i els seus actuaven així? A banda de les raons teològiques, existia una situació de desemparament enfront de la puixant Església franca i, alhora, de desballestament de tot allò que representava el món got. El primat de Toledo era també qüestionat perquè exercia en un lloc ocupat pels sarraïns i de la seu metropolitana de Tarragona gairebé no en restava res, excepte Urgell... Ells detectaven que s'estava forçant un canvi de costums i de manera de ser propugnat pel sector militar i polític a favor de Carlemany i dels seus. Com veurem més endavant, la resistència de tots aquests personatges a perdre les seves arrels godes els comportà molt de sofriment i l'anatema.

L'any 792, en el concili de Ratisbona, s'acordà l'abjuració de l'adopcionisme i el trencament de relacions amb Elipand, que fou obligat a deixar la mitra d'Urgell. Per aquesta raó s'exilià a Toledo i altres llocs en zona musulmana.

Malgrat tot, es formaren dues agrupacions enfrontades: d'una banda, el sector profranc dels seguidors de Benet d'Aniana i, d'una altra banda,

7. R. d'ABADAL, "La batalla del adopcionismo en la desintegración de la iglesia visigoda", discurs de recepció a la Reial Acadèmia de Bones Lletres (Barcelona, 18 de desembre de 1949).

Feliu d'Urgell i els monjos de Sant Sadurní de Tavèrnoles. Al concili de Frankfurt, el 794, al qual no acudí Feliu, fou condemnat l'adopcionisme.

Un any després, Abd al-Malik ibn Abd al-Muğāhid comandà un exèrcit que fou derrotat⁸ pel comte Guillem de Tolosa prop de la Gasse a la batalla del riu Orbieu. De retirada, assaltà Castellciutat i arrasà la vila i la catedral visigòtica, segurament per despit i a causa de la probable ruptura dels urgellesos amb els invasors i en venjança per tractar-se de territori controlat pel comte hispanogot Borrell I d'Urgell i Cerdanya. Aquest fet fou un cop molt dur per al bisbe i fou també ben aprofitat pels seus enemics.

La reconstrucció de la vila i la seu episcopal degué de fer-se ben aviat tot i que la segona catedral es construï fora de Ciutat, a la plana, on actualment es troba l'actual temple romànic del segle XII. En l'acta de consagració s'incloué una frase molt freqüent en aquests documents i repetida als segles següents que recordava la destrucció patida.⁹

El setge final a Feliu d'Urgell comença amb la citació que li fa Alcuí de York, recentment nomenat abat de Sant Martí de Tours, amb l'objecte de debatre entre teòlegs per acabar amb la divisió entre el poble fidel. Durant una setmana del juny del 799 debateren cada dia, matí i tarda, davant Carlemany, al concili d'Aquisgrà. Finalment, el van obligar a reconèixer els seus pretesos errors i que havia mancat al jurament que havia prestat al concili de Ratisbona i, posteriorment, al Papa. Desposseït de tots els seus càrrecs, li van ordenar d'escriure als seus immediats col·laboradors invitant-los a seguir el seu exemple. La carta començava dient: "En nom de Déu, Feliu, abans insigne bisbe, als germans en Crist, Emani, prevere, Ildesing, prevere, Exuperi, Gundfred, Sinodi i Ermene-gil i altres preveres, Witild, diaca, i Witric i altres clergues servents de l'església de la diòcesi urgellenca i als altres fidels habitants en aquesta església, en nom de Déu Pare, de Jesucrist vertader Fill seu, senyor i redemptor nostre, i de l'Esperit Sant, salut eterna". Per l'ordre en què esmenta els destinataris podríem establir dos tipus de subordinats seus:

8. Segons F. Soldevila, el perdedor de la batalla fou el comte de Tolosa, però no de la guerra.

9. Extret de l'acta de consagració de l'església de Sant Cristòfor i Sant Benet de Salines: "qui fuit antiquitus constructa et propter infestationem paganorum fuit destructa, quam corde constricto et mutu divino restaurare conati sunt... = que fou construïda en temps antics i destruïda després de la invasió dels pagans i que s'ha començat a restaurar amb cor contrit i per inspiració divina... 22-juny-949". N. DE DALMASES i A. JOSÉ, "Els inicis i l'art romànic".

el primer grup serien monjos de Tavèrnoles i principals propulsors de l'adopcionisme, mentre que formarien el segon els canonges urgellitans, els caps del quals probablement eren Witil i Witric.

Fou retingut a Lió fins a la seva mort uns anys després (es creu que entre el 811-818) i sota la tutela i custòdia del bisbe Leiderad. Hi ha qui pensa que fou assassinat i que la seva tomba, sens dubte, era el mausoleu trobat a les excavacions realitzades a l'església de la Mare de Déu de la Trobada (Montferrer i Castellbò).

Malgrat tot allò que passà, l'Urgell recordava el bisbe Feliu i el venerava com si fos un sant. L'església que s'aixecà el 952 on ell tenia la catedral a Castellciutat, fou dedicada a sant Feliu i a sant Martí, i encara ho és avui. Així, en tots els episcopologis urgellencs es fa constar que Feliu és sant, i no va ésser fins al segle XVII que va esborrar-se *sant* i es va posar *heretge*.

A Catalunya, l'actitud reaccionària enfront de l'adopcionisme i les actuacions per acabar amb els seus seguidors propugnaren un conjunt d'idees iconoclastes¹⁰ que desembocaren en la condemna del bisbe Feliu d'Urgell, triomfador espiritualment parlant, i aconseguiren aturar qual-sevol realització artística. Alhora la virulenta reacció precipità la ruïna del nostre art nacional; només així podem explicar que no ens hagin arribat mostres de les arts plàstiques dels segles VIII i IX ni documents, tots ells sotmesos al *foc purificador*, sens dubte.

Visió actual de l'actuació del bisbe Feliu d'Urgell

A les Jornades Internacionals d'Estudi sobre el bisbe Feliu d'Urgell celebrades la darrera setmana del mes de setembre del 1999, en commemoració dels 1.200 anys de la seva deposició al concili d'Aquisgrà, amb una assistència de més de mig centenar d'especialistes entre historiadors i teòlegs, s'arribà a vindicar la gran figura i personalitat del bisbe Feliu i s'introduí una crítica a l'evolució de la situació al seu entorn. En la presentació de les actes de les jornades, el llavors bisbe de la Seu, Joan Martí Alanís, afirmà que "mai no s'havia fet un esforç de revisió crítica del fet històric, a la recerca de la seva autèntica posició doctrinal, com s'ha fet ara". També, el redactor de les cròniques d'aquestes jornades¹¹ manifestà que "el debat deixà finalment la sensació que la cristologia de

10. S. SANPERE, *La pintura mig-aval catalana/l'art barbre*.

11. E. MOLINÉ, Cròniques de les jornades a AHIG.

Fèlix, en una continuïtat evolutiva amb la de Sant Agustí, la dels pares de l'església hispana i la de les afirmacions del concili XI de Toledo, difícilment es pot considerar heterodoxa; i més encara si es tenen en compte les seves protestes quan se li retreia que les seves afirmacions implicaven conseqüències no acceptables, cosa que ell negava. Sembla també que, d'alguna manera, mancà la voluntat d'escoltar i fer-se càrrec del que ell volia dir, i entendre així el sentit en què usava alguns termes que, d'altra banda, tenien l'inconvenient d'evocar errors passats.

La polèmica s'inscriu en els moments que s'iniciava un canvi profund en la història de les terres on ben aviat començaria a formar-se Catalunya, canvi que aquests fets contribuïren a accelerar; s'establí amb més força la tutela carolíngia sobre el territori, les estructures eclesials es desvincularen de les velles arrels hispanes, la litúrgia romano-gal·licana substituï la pròpia, s'imposà la regla de sant Benet als monestirs que fins llavors seguien altres regles, la teologia canvià d'orientació, i fins i tot la lletra visigòtica desaparegué dels escrits en favor de la carolina.”

A més, en aquestes reunions s'investigà la influència que tingué el bisbe Feliu fins al 799 en la futura formació de la nacionalitat catalana. L'eminent historiador i monjo benedictí Cebrià Baraut i Obiols digué que Feliu és un dels personatges històrics transcendents en la formació de la Marca Hispànica i el naixement de la nació catalana en el segle XI, en provocar-se la ruptura de la tradicional cultura visigòtica. Encara que el succés es produí a finals del segle VIII, els canvis subsequents es van acabar arrelant al llarg dels tres segles posteriors, i això va conformar l'origen de la societat catalana.

La reforma franca

Les conseqüències de la deposició de Feliu de tots els seus càrrecs es feren notar ben aviat, tan al monestir com al bisbat, ja que influïren alhora a ambdós sectors, el desenvolupament dels quals avançà de manera paral·lela durant uns quants anys.

La cort carolíngia envià a la Seu d'Urgell una delegació eclesiàstica per fer realitat els dissenys annexionistes francs amb l'aparença o cobertura d'un redreçament teològic i religiós. Els personatges principals són: en l'àmbit episcopal, Leiderad de Lió i Nebridi de Narbona, i en l'àmbit monàstic i d'adoctrinament, Benet d'Aniana, que s'afegí a la delegació un cop constituïda.